

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)
SSN Marek Pietruszyński

w sprawie lustrowanego **B. S.**

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2018 r. na posiedzeniu w Izbie Karnej
złożonego w trybie art. 9 § 2 k.p.k. wniosku obrońcy lustrowanego
o wznowienie z urzędu postępowania

p o s t a n o w i ł:

pozostawić bez rozpoznania, wniesiony w trybie art. 9 § 2 k.p.k., wniosek obrońcy lustrowanego o wznowienie z urzędu postępowania, zainicjowanego postanowieniem Sądu Okręgowego w T. z dnia 10 stycznia 2018 r., sygn. akt II K [...] zawierającego wniosek o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi, zakończonego wydanym w trybie art. 36 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny w [...] w dniu 24 stycznia 2018 r., sygn. akt II AKo [...], prawomocnym postanowieniem o przekazaniu sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.

UZASADNIENIE

W dniu 6 lutego 2018 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy lustrowanego B. S. w którym domagał się – w oparciu o treść art. 19 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tj. Dz. U. z 2007 r., nr 63, poz. 42) oraz art. 9 § 2 k.p.k. w zw. z art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 547 § 3 k.p.k. wznowienia z urzędu postępowania

zakończonych prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 stycznia 2018 r., sygn. akt II AKo [...], wydanym w trybie art. 36 k.p.k. w przedmiocie wniosku Sądu Okręgowego w T. zawartego w postanowieniu tego Sądu z dnia 10 stycznia 2018 r., sygn. akt II K [...]. Sąd Okręgowy w T., zasiadając w składzie 1 – osobowym, wnioskował w tym postanowieniu o przekazanie sprawy z wniosku B. S. o wszczęcie postępowania lustracyjnego z urzędu innemu Sądowi równorzędnemu, tj. Sądowi Okręgowemu w K, z uwagi na to, że na terenie jego właściwości zamieszkuje większość podlegających wezwaniu osób. Sąd Apelacyjny w [...] przywołanym już postanowieniem z dnia 24 stycznia 2018 r. przychylił się do tego wniosku i wydał postanowienie w składzie 1 – osobowym, mocą którego przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.

We wniosku o wznowienie postępowania z urzędu obrońca B. S. zasygnalizował naruszenie przez Sąd Okręgowy w T., jak i Sąd Apelacyjny w [...], art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., gdyż wspomniane postanowienia zostały wydane przez te sądy nienależycie obsadzone.

Dyrektor Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wniósł o pozostawienie wniosku obrońcy lustrowanego B. S. bez jego rozpoznania.

Obrońca lustrowanego – w związku z tym pismem Dyrektora Biura Lustracyjnego IPN wniósł w dniu 9 lipca 2018 r. „replikę” w której podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko procesowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek obrońcy lustrowanego o wznowienie z urzędu postępowania, wniesiony w trybie art. 9 § 2 k.p.k. – jako odnoszący się do niedopuszczalnej – w myśl regulacji zawartych w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego – czynności procesowej należało pozostawić bez rozpoznania.

W świetle treści art. 9 § 2 k.p.k. nie ulega wątpliwości prawo strony i innych osób bezpośrednio zainteresowanych do złożenia wniosku do dokonania czynności, które organ procesowy może lub ma obowiązek podejmować z urzędu. Równocześnie poza sporem jest też i to, iż wznowienie postępowania z urzędu jest możliwe (art. 542 § 3 k.p.k.), ale tylko przy zaistnieniu bezwzględnych podstaw odwoławczych, wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k. (przy czym wznowienie

postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9 – 11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego), i to pod warunkiem, że nie były one dotąd przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji (§ 4 art. 542 k.p.k.). Bezwzględne przyczyny odwoławcze nie są zatem powodem do wznowienia postępowania na wniosek stron. Oczywiście jest jednak to, że formalne wymogi dotyczące przedmiotowej dopuszczalności zarówno wniosku strony o wznowienie postępowania, jak też czynności procesowej w postaci wznowienie z urzędu postępowania, są tożsame. Przedmiotem w każdym z tych trybów wznowienia postępowania może być tylko prawomocne orzeczenie kończące postępowanie sądowe. Takim „postępowaniem sądowym”, w rozumieniu przepisu art. 540 § 1 k.p.k., jest postępowanie w przedmiocie procesu, to jest dotyczące odpowiedzialności karnej danej osoby, w tym także i dopuszczalności procedowania w tej materii. Nie jest to jednak wyłącznie dopuszczalny przedmiot wznowienia. Przyjmuje się bowiem – zarówno w orzecznictwie, jak i piśmiennictwie - że samo użyte w art. 540 § 1 k.p.k. pojęcie „prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie sądowe” odnosi się do postępowania sądowego, w którym prawomocnie rozstrzygnięto o przedmiocie procesu, a które niekoniecznie dotyczy kwestii odpowiedzialności karnej (por. D. Świecki: Komentarz do art. 540 Kodeksu postępowania karnego, teza 4, System Informacji Prawnej Lex). Stąd też przedmiotem wznowienia może być orzeczenie sądu kończące postępowanie: o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu, o odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2007 r., V KZ 24/07, OSNKW 2007, z.6, poz. 53), prowadzone na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich w razie orzeczenia wobec nieletniego środka poprawczego umieszczenia w zakładzie poprawczym, o umorzeniu postępowania w związku z ustaloną niepoczytalnością sprawcy, dotyczące postanowień w przedmiocie dopuszczalności środka odwoławczego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2007 r., V KO 35/07, R - OSNKW 2007, poz. 1793).

Prawdą jest to, że w piśmiennictwie przyznaje się możliwość wznowienia postępowania także co do postępowań ubocznych, ale równocześnie jako warunek tej dopuszczalności dostrzega się to, że muszą one mieć autonomiczny charakter względem zasadniczego nurtu procesu, a więc nie być z nim związane (por. M. Biłtyj, M. Murzynowski, Wznowienie postępowania karnego, Warszawa 1980, s. 59 - 60). Należy bowiem podzielić rozróżnienie postępowań ubocznych na takie, które wiążą się ściśle z głównym przedmiotem procesu, nie mają charakteru samoistnego i w związku z tym nie mogą być objęte wnioskiem o wznowienie, oraz takie, które mają charakter autonomiczny względem głównego nurtu procesu i dlatego mogą stanowić osobny przedmiot wniosku o wznowienie.

Odnosząc się do złożonego w sprawie przez obrońcę lustrowanego w trybie art. 9 § 2 k.p.k. wniosku przede wszystkim podkreślić należy, że możliwość dokonania oceny jego merytorycznej zasadności jest uwarunkowana ustaleniem dopuszczalności wznowienia tego rodzaju postępowania, którego przedmiotowy wniosek dotyczy. Rozważając tę kwestię w kontekście owych przywołanych uwarunkowań ustawowych dotyczących przedmiotu wznowienia nie ulega wątpliwości, iż nie mogą go stanowić, ani postanowienie sądu właściwego inicjujące możliwość przekazania sprawy innemu równorzędnemu sądowi z uwagi na względy ekonomii procesowej w trybie art. 36 k.p.k., ani też zapadłe na tej podstawie postanowienie sądu wyższego rzędu nad sądem właściwym o przekazaniu sprawy innemu równorzędnemu sądowi. Postanowienie o przekazaniu sprawy na podstawie art. 36 k.p.k. może dotyczyć wyłącznie zmiany właściwości miejscowej, a nie rzeczowej i zażalenie na to postanowienie nie przysługuje. Postanowienie sądu wyższego rzędu o przekazaniu sprawy innemu sądowi równorzędnemu, wydane w tym trybie, jest wiążące dla tego sądu, ale przy zachowaniu klauzuli *rebus sic stantibus*. W wypadku zmiany okoliczności po przekazaniu sprawy sąd ten może wystąpić o przekazanie sprawy innemu równorzędnemu sądowi (art. 36 i art. 37 k.p.k.) albo stwierdzić swoją niewłaściwość rzeczową. Taki charakter oraz przedmiot tego postanowienia (odnoszącego się wyłącznie do właściwości miejscowej i to tylko w aspekcie reguł ekonomii procesowej), a także przede wszystkim fakt, iż nie tworzy ono niewzruszalnego stanu prawnego w odniesieniu do kwestii właściwości miejscowej (tak m.in.

postanowienia Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 1995 r., III KO 13/95, OSNKW 1995, z. 7 - 8, poz. 49; z 21 września 2006 r., II KO 51/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 1674; 24 czerwca 2010 r., II KO 36/10, KZS 2010/11, poz. 18) sprawia, że postępowanie w toku którego jest ono wydawane nie podlega wznowieniu (ani na wniosek, ani z urzędu), w myśl przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego. W konsekwencji przedmiotowy wniosek obrońcy lustrowanego należało pozostawić bez rozpoznania, jako dotyczący podjęcia przez sąd z urzędu czynności, która z mocy obowiązującego prawa nie jest dopuszczalna.

Mając powyższe na uwadze należało postanowić jak wyżej.